

Územní rozmístění cizinců Česku a jeho podmiňující faktory Factors influencing spatial distribution of foreigners in Czechia

Josef Novotný, Dita Čermáková, Eva Janská

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43, Praha 2

e-mail: pepinov@natur.cuni.cz, cermakova@seznam.cz, ejanska@natur.cuni.cz

Klíčová slova: rozmístění cizinců, sociálně-ekonomické faktory, korelační a regresní analýza

Key words: distribution of foreigners, social economics factors, correlation and regression analyses

Úvod

Změna politického režimu a přijetí nové legislativy po roce 1989 pomohly odbourat nepřirozené bariéry uzavřenosti země vůči „ostatnímu nesocialistickému“ světu, což se mimo jiné projevilo i v podobě přílivu migrantů. Tranzitní migrační proudy z počátku 90.let se na konci minulého století začali pomalu přeměňovat na proudy imigrační. Tato tendence se začala projevovat neustálým nárůstem cizinců na území Česka (téměř 2,5krát za posledních 10 let, tj. do roku 2004). Kromě absolutního počtu je možné zaznamenat i stoupající podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel (z 1% v roce 1994 na 2,5% v roce 2004). Tuto situaci potvrzuje i poslední zpráva OECD o migraci, kde se uvádí, že Česko patří k zemím s nejrychleji rostoucím počtem cizinců na svém území (Baršová 2005). Zatímco se tzv. dlouhodobá, převážně „ekonomická“ migrace od konce 90. let příliš nemění, u trvalého typu migrace, charakteristického spíše sjednocováním a vytvářením rodin, došlo v roce 2004¹ k 77% nárůstu oproti roku 1999 (z 56 281 na 99 467). Tento trend nasvědčuje jakémusi obratu v chování cizinců, kdy se projevuje větší tendence zůstat na území Česka trvaleji než v minulosti (Janská 2006). Celkový vývoj počtu cizinců ovlivňují především v Česku nejčetněji zastoupené dvě skupiny cizinců z Ukrajiny a Slovenska, ostatní skupiny cizinců rostly pozvolněji (Vietnamci), počty ostatních skupin cizinců jsou od 90. stabilní (Němci, Poláci).

Cíle a metodika

Prostorové rozmístění legálně pobývajících cizinců v Česku, tj. těch, s povolením k trvalému pobytu a přechodnému pobytu nad 90 dní je značně nerovnoměrné (viz tabulka 1). Článek si klade za cíl přiblížit změny a vývoj prostorového rozmístění cizinců v Česku od počátku 90. let a pokusit se najít faktory, které toto rozmístění podmiňují. V práci nejsou započítáni azylanti, jejichž počet je

¹ V současné době (tj. rok 2006) dochází mimo jiné v souvislosti se vstupem do EU a připravovaným přistoupením k Schengenu ke změnám v podmínkách vstupu cizinců na území, jejich pobytu a vycestování z území. V této souvislosti došlo k rozšíření kategorií pobytu, kromě pobytů trvalých a víz nad 90 dnů jsou rozlišovány také pobyty dlouhodobé (pobyty navazující na víza nad 90 dnů) a pobyty přechodné pro občany EU a jejich rodinné příslušníky. V článku ale bude užíváno členění k roku 2004, kdy proběhl výzkum.

vzhledem k počtu ostatních cizinců zanedbatelný (mezi roky 1993 a 2004 získalo v Česku azyl 1510 cizinců).

Kromě stručného nastínění vývoje rozmístění cizinců používáme provádíme korelační a regresní analýzu. Z důvodu nedostatku prostoru je diskuse metodiky a jednotlivých analyzovaných proměnných pro účely publikace v tomto sborníku omezena.

Vývoj regionální diferenciacce cizinců

V první polovině 90. let se počet cizinců ve všech krajích zvětšil dvakrát až čtyřikrát (více Čermáková 2005)². Největší přírůstky cizinců byly zaznamenány v Západočeském a Středočeském kraji, kam směřovaly nejpočetnější skupiny cizinců především z Ukrajiny a Vietnamu. V tomto období se začíná projevovat nižší atraktivita Severomoravského a Severočeského kraje. Opačný trend, tedy pokles imigrace, byl zaznamenán ve druhé polovině 90. let a měl za následek řádové snížení toků cizinců do regionů. Nicméně všechny kraje kromě Severomoravského a Prahy dále zaznamenávaly přírůstek cizinců. Největší toky nadále směřují do Západních Čech (Karlovy Vary, Cheb) a nově do Jižních Čech (především Český Krumlov), dále také posiluje zázemí Prahy.

V období od roku 2000 do současnosti nedochází k žádným významným změnám trendů toků, kromě stálé atraktivity Západních a Jižních Čech směřují cizinci na Jižní Moravu, především do Brna a jeho zázemí.

Z výše popsaného vývoje vyplývá, že cizinci se na našem území rozmísťují nerovnoměrně a jejich koncentrace je vyšší než u majoritní populace. Z vypočtených Giniho koeficientů koncentrace cizinců v rámci obyvatelstva okresů (Tabulka 1) je zřetelné nerovnoměrnější územní rozmístění cizinců v porovnání s obyvatelstvem Česka. Charakter rozmístění cizinců se vytvářel především v první polovině 90. let – jak je vidět z relativně stabilního vývoje koeficientů koncentrace.

Tabulka 1 Územní koncentrace podílu cizinců na obyvatelstvu okresů (Giniho koeficient koncentrace)

	1996	2000	2004
Cizinci celkem	0,368	0,344	0,375
Cizinci – trvalý pobyt			0,319
Cizinci – dlouhodobý pobyt			0,444

Poznámka: Giniho koeficient koncentrace by se rovnal nule, kdyby rozmístění cizinců podle okresů odpovídalo rozmístění obyvatelstva.

Zdroj: vlastní výpočet

Mezi základní rysy dnešního rozmístění cizinců patří preference tzv. městských okresů jako je Praha, Brno, Ostrava a jejich širšího zázemí proti venkovským regionům či regionům tzv. vnitřních periferií. Patrný rozdíl existuje mezi Čechami a Moravou, kdy Morava, až na zmíněné městské okresy, má velmi nízký podíl cizinců na počet obyvatel (význam těchto faktorů bude testován v další části. Dále je v Čechách patrný rozdíl mezi regiony ležícími na sever a na jih od Prahy, kde severní část je pro cizince daleko přítažlivější. Velmi zajímavým jevem je vyšší podíl cizinců v hraničních okresech s Německem a méně již s Rakouskem

Výše popsané rozmístění se týká cizinců jako celku, ovšem sledujeme-li tento jev podle skupin cizinců dle země původu zjistíme vedle shodných rysů i rysy zcela

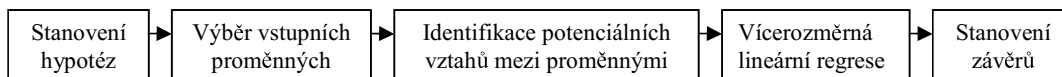
² Z důvodu nedostupnosti dat můžeme sledovat toky cizinců v první polovině 90. let jen na úrovni krajů.

odlišné. Do procesu rozhodování o místě dalšího života vstupuje řada faktorů od ekonomických až po čistě osobní, řadu z nich není možno analyzovat na základě dostupných statistických dat, ale dalším kvalitativním výzkumem procesu rozhodování jedinců. Hraniční okresy obecně mají oproti vnitřním okresům vyšší podíl cizinců z příslušné sousední země. To platí pro Němce, Poláky, méně již pro Slováky, kteří jsou vzhledem k historicko-kulturnímu propojení obou zemí přítomní i v jiných okresech Česka. Ekonomicky motivovaní cizinci přicházející zejména ze zemí bývalého Sovětského svazu (hlavně Ukrajinci a Moldavci) směřují do ekonomicky nejdynamičtějších okresů, jako je širší aglomerace Prahy a další městské okresy. Specificky se chovající skupinou v prostoru jsou Vietnamci, kteří v Česku pobývají především za účelem podnikání v maloobchodu a svou činnost zaměřují jak na majoritu (z tohoto důvodu jsou v každém okrese), tak na kupní sílu z Německa a Rakouska, tudíž je nalezneme právě v příhraničních oblastech. Ze sledovaných skupin cizinců mají nejvyšší míru koncentrace Rusové, kteří žijí v Praze a okolí a v Karlových Varech. Počty migrantů z vyspělých zemí (kromě Německa) jsou poměrně nízké, zato jejich koncentrace je „nadprůměrná“ v městských regionech, zejména v Praze.

Faktory podmiňující/vysvětlující územní distribuci cizinců

Využitím korelační a regresní analýzy se snažíme identifikovat faktory, které podmiňují/vysvětlují územní distribuci cizinců v Česku. Toto hodnocení je zaměřeno na podmíněnosti meziokresních rozdílů v souhrnných počtech cizinců a v jejich podílech na obyvatelstvu okresů. Logika analýzy je postavena na výchozí otázce, zda jsou faktory podmiňující rozmístění cizinců shodné s obecnými determinanty regionální (resp. regionálně-ekonomické) diferenciací Česka, nebo zda se jedná spíše o faktory, které lze spojovat specificky s fenoménem mezinárodní migrace. Postup analýzy je schematicky naznačen na následujícím Obrázku 1.

Obrázek 1 Schéma postupu kvantitativní analýzy

Východiska a hypotézy

Podmíněnosti a tendence regionálního vývoje Česka byly opakovaně stanoveny řadou prací (vedle dalších např. Hampl et.al. 2001, Dostál a Hampl 2004). V pořadí podle jejich významu jde o faktory pozice v sídelní hierarchii (výsadní postavení Prahy a dále ostatních metropolitních areálů), faktor „makropolohy“ (tzv. západo-východní gradient, resp. přesněji orientace ZJZ–VSV) a struktury ekonomiky (zejm. negativní vlivy „zděděné“ ekonomické specializace). V tomto smyslu proto formulujeme úvodní hypotézu jako předpoklad, že také rozmístění cizinců je determinováno hlavně socio-ekonomickou úspěšností jednotlivých regionů s výsadní explanační rolí výše uvedených faktorů. Z řady dalších potenciálních faktorů zmiňme také možnou roli geografické vzdálenosti. Další z prošetřovaných hypotéz je proto předpoklad atraktivity, resp. vyššího zastoupení cizinců v příhraničních regionech usnadňujících lepší spojení se zahraničím.

Výběr vstupních proměnných a identifikace potenciálních vztahů mezi nimi

Exaktní doložení uvedených hypotéz je pochopitelně omezeno statistickými informacemi, které jsou úrovni okresů Česka k dispozici. V závislosti na dostupných datech jsme se proto nejprve zaměřili na analýzu širokého souboru 24 proměnných,

kteří by potenciálně územní rozmístění cizinců mohly vysvětlovat. V tomto souboru byly nejprve zjišťovány možné souvislosti mezi dvojicemi proměnných (korelace u spojitéch a ANOVA či Chi-kvadrát v případech kategoriálních proměnných). Dále byly v některých případech prošetřovány parciální korelace, tj. pokusili jsme se o prvotní „očistění“ zjištěných dvojrozměrných vztahů od vlivu dalších proměnných (zejména od vlivu faktoru sídelní hierarchie). Tímto způsobem jsou identifikovány základní souvislosti mezi proměnnými, které nám mají pomoci vhodně navrhnout vícerozměrný regresní model (resp. modely) pro komplexnější odhad významu jednotlivých faktorů a charakteru jejich spolupůsobení.

Jako závisle proměnné uvažujeme dva základní typy charakteristik regionálních (zde meziokresních) disproporcí v rozmístění cizinců. Jednak jde o variabilitu okresů z hlediska absolutních počtů cizinců a dále o variabilitu okresů v podílech cizinců na obyvatelstvu. Logický předpoklad, že absolutní a relativní počty imigrantů v jednotlivých okresech spolu souvisí, dokládá jejich silná pozitivní korelace. Informace, kterou oba tyto indikátory přináší je podobná, nikoliv ovšem shodná.

Diferenciaci okresů z hlediska jejich *pozice v sídelní hierarchii* se v této práci pokoušíme postihnout jednak celkovými počty obyvatel jednotlivých okresů a dále rozdělením okresů do kategorií na metropolitní, ostatní městské, zázemní metropolitní a ostatní. Do této skupiny proměnných pak také zařazujeme podíl obyvatel ve městech, který se též vztahuje k charakteru sídelní struktury. Z hlediska šetřených vztahů není překvapením skutečnost, že se s růstem populační velikosti okresů zvyšují i počty cizinců.³ Zajímavějším zjištěním naopak je, že s počtem obyvatel okresu nerostou relativní podíly cizinců. Tento fakt však patrně nelze interpretovat jako nezávislost relativních počtů cizinců na faktoru sídelní hierarchie. Jde spíše o to, že jednoduchá proměnná populační velikost okresů nepostihuje rozdíly v sídelní struktuře jednotlivých okresů ideálně. Užijeme-li rozdělení okresů do výše uvedených kategorií, je faktor sídelní hierarchie statisticky významný jak z hlediska absolutních, tak i relativních počtů cizinců v okresech. Obdobně pak na tento vztah poukazuje i signifikantní pozitivní korelace obou indikátorů, kterými zde sledujeme rozmístění cizinců, s mírou urbanizace okresů.

Druhým z uvedených činitelů regionální diferenciace Česka je poloha okresu vzhledem k západním hranicím, resp. přesněji tzv. *polohový gradient ve směru ZJZ–VSV*. Tento faktor postihujeme rozdělením okresů do 5 skupin podle jejich geografické polohy. Zatímco absolutní počty cizinců jsou na této charakteristice polohy okresů statisticky nezávislé, podíly cizinců na obyvatelstvu ve směru ZJV–VSV v průměru klesají. Tato souvislost se přitom nejvíce jeví být falešná – obdobný vztah zjišťujeme i po očistění od vlivu dalších proměnných, jako např. sídelní hierarchie nebo meziokresních rozdílů v míře nezaměstnanosti, průměrných mzdách atp. Dalším faktorem, který souvisí s geografickou polohou okresu a jehož význam jsme prověřovali, je vzdálenost okresu od hranic Česka. Orientační rozlišení poskytlo prosté rozdělení okresů do dvou skupin na jednotky příhraniční (plus Ostrava) a ostatní. Tato kategoriální proměnná ovšem není statisticky asociována ani s celkovými počty cizinců v okresech a ani s jejich relativními podíly na obyvatelstvu jednotlivých okresů.

Významově třetím ze základních podmínek regionální diferenciace Česka je *struktura ekonomiky*, resp. nepříznivá ekonomická specializace některých regionů. Do analýzy bylo zahrnuto několik proměnných vztahujících se k odvětvové struktuře regionálních ekonomik: kategorie okresů podle relativizovaných podílů zaměstnanosti

³ Kvůli požadavku linearity jednotlivých vztahů uvažujeme počty obyvatel i počty cizinců v logaritmech.

ekonomicky aktivních obyvatel v základních hospodářských sektorech⁴, podíl počtu zaměstnanců ve službách ku součtu počtů zaměstnanců v průmyslu, stavebnictví a zemědělství. Obě uvedené proměnné vykazují významný vztah s počty cizinců i s jejich podíly na obyvatelstvu okresů. Jedná se přitom o vztah pozitivní (u spojité proměnné), který může být interpretován jako zjištění silnějšího zastoupení cizinců v okresech s vyšším podílem zaměstnanosti ve službách. Tento faktor zůstává v ohledu k rozmístění cizinců významný po očištění vztahu o vliv sídelní struktury.⁵ Další prověřované indikátory vztahující se k vybraným aspektům ekonomické struktury byly zaměstnanost ve stavebnictví a úroveň tržeb z průmyslové činnosti na obyvatele. V těchto případech ovšem nebyl zaznamenán statisticky významný vztah s charakteristikami rozmístění cizinců.

S nepříznivou ekonomickou strukturou regionů se obvykle pojí i problémy v oblasti trhu práce, jako jsou malá profesní mobilita, nezaměstnanost, nižší intenzita pracovních příležitostí atp. V ohledu k významu rozdílů v úrovních nezaměstnanosti a intenzity pracovních příležitostí lze říci, že zatímco intenzita pracovních příležitostí vykazuje signifikantní pozitivní souvislost s absolutními počty i relativními podíly cizinců, v případě míry nezaměstnanosti byla zjištěna (slabší) korelace jen u meziokresní variability v podílech cizinců na obyvatelstvu. Jak u nezaměstnanosti, tak i u intenzity pracovních příležitostí však uvedené vztahy vymizí, pokusíme-li se kontrolovat vliv proměnných průměrná mzda zaměstnanců a sídelní hierarchie.

K vysvětlení potenciálního rozmístění cizinců jsme vybrali skupiny faktorů z oblasti ekonomické, migrační a dále jsme zařadili skupinu tzv. „ostatních“ faktorů. Indikátory *ekonomické úrovně* okresů zde zastupují průměrná mzda zaměstnanců a ekonomický agregát (součin průměrné mzdy a počtu pracovníků) na obyvatele. Oba ukazatele zjevně nesou podobnou informaci a proto ani jejich podobné chování z hlediska vztahů s ostatními studovanými proměnnými není překvapující. Podle očekávání vykazují pozitivní souvislost jak s absolutními, tak i relativními počty cizinců v okresech a síla tohoto vztahu přetrvává i pokud se, jako v předchozích případech, pokusíme uvážit vliv faktoru sídelní hierarchie. Další skupina faktorů charakterizuje *intenzitu migrace v jednotlivých okresech*, přičemž jsou zde uvažovány relativizovaný přírůstek stěhování a změny počtů cizinců na obyvatele mezi lety 1996-99 a v posledním sledovaném roce 2003-4. Zařazení první z uvedených proměnných má ukázat, zda charakter rozmístění cizinců souvisí s celkovou intenzitou imigrace (včetně vnitrostátní). Další dvě proměnné testují předpoklad vyvozený z teorie sítí, že cizinci budou následovat své předchůdce do podobných regionů (tj. že počty i podíly cizinců budou vyšší v okresech, které vykazují nebo již dříve vykazovaly vyšší intenzitu mezinárodní imigrace). Minimálně ze statistického hlediska se tyto předpoklady zdají být oprávněné – příslušné koeficienty naznačují signifikantní pozitivní souvislosti uvedených proměnných jak s počty cizinců v okresech, tak i s jejich podíly na obyvatelstvu okresů.

Do skupiny *ostatních proměnných* byla zařazena řada dalších charakteristik, které by potenciálně mohly s územním rozmístěním cizinců souviset. Jedná se o

⁴ Jedná se o údaje k roku 2001 a typologii ČSÚ. Okresy jsou rozděleny do devíti skupin podle zaměstnanosti v jednotlivých sektorech vztahované k celostátnímu průměru (tj. např. kategorie s nadprůměrnou zaměstnaností ve službách a zároveň s podprůměrnou zaměstnaností v průmyslu a zemědělství a pak obdobně dále ostatní variace).

⁵ K tomuto zjištění lze dodat, že cizinci mají celkově shodný podíl povolení k zaměstnání/podnikání ve službách a průmyslu (v zemědělství je aktivních jen asi 6 % z nich), tedy pracovní se zřejmě neuplatňují relativně více ve službách, jak by se z tohoto vztahu dalo usuzovat.

indikátory poukazující na meziokresní rozdíly v úrovni kriminality (počet zjištěných trestných činů na obyvatele), kvalitě životního prostředí (průměrné pořadí okresů z hlediska územní intenzity emisí SO₂, NO_x a CO), stáří obyvatelstva, intenzitě bytové výstavby (počet dokončených bytů na obyvatele v období 2000-4, podnikatelské aktivitě (registrované FO k platbě DPH na obyvatele) a míře zahraničních investic (přímé zahraniční investice na obyvatele). Ze všech jmenovaných proměnných se ovšem v diskutovaném kontextu zdá být relevantní pouze úroveň kriminality. Silnou pozitivní korelaci zde zjišťujeme s oběma charakteristikami popisujícími územní distribuci cizinců. Tyto vztahy přitom zůstávají průkazné i v případech sledování parciálních korelací – uvažujeme-li možné vedlejší efekty ostatních proměnných. Zajímavá je navíc i skutečnost, že obdobnou pozitivní souvislost sledujeme i mezi úrovní kriminality a indikátory změn v relativizovaných počtech cizinců mezi lety 1996-9 i 2003-4.

Vícerozměrná regresní analýza

Zjištěné statistické souvislosti mezi proměnnými využíváme ve vícerozměrné regresní analýze, která má dále poukázat na význam a charakter spolupůsobení jednotlivých faktorů. Při navrhování regresních modelů postupujeme obdobně jako výše v případě sledování jednodušších vztahů. Jako závislé proměnné tedy opět sledujeme absolutní a relativní počty cizinců v okresech. Pro každou z těchto charakteristik navrhuje dva modely, když do prvního zařazujeme jako nezávislé proměnné pouze vybrané charakteristiky hlavních uvedených podmínek regionální diferenciaci Česka (modely 1A, 2A) a do druhého pak navíc i další ukazatele vztahující se k ostatním okruhům faktorů, které byly identifikovány jako potenciálně významné (modely 1B, 2B). K sestavení rovnic využíváme vícerozměrnou lineární regresi, přičemž bylo testováno více variant modelů. Řada proměnných byla posléze vyřazena, jelikož nezvyšovaly vysvětlenou variabilitu, resp. nevyhovovaly předpokladům lineární regrese (zejm. kolinearita). Specifikace jednotlivých modelů je spolu s příslušnými regresními koeficienty a zjištěnou hladinou jejich významnosti uvedena v Tabulce 2.

Tabulka 2 Vícerozměrná lineární regrese

Závisle proměnná \ Nezávisle proměnné	Počet cizinců v okrese v logaritmech		Podíl cizinců na obyvatelstvu okresu	
	Model 1A R ² = 0,73 β Sig.	Model 1B R ² = 0,84 β Sig.	Model 2A R ² = 0,50 β Sig.	Model 2B R ² = 0,68 β Sig.
Konstantní člen	-1,59 *	-2,07 **	2,24	-0,18
Počet obyvatel okresu (v logaritmech)	0,96 **	1,00 **	-0,13	0,14
Poloha okresu 1 (kategorie - 2)	referenční	referenční	referenční	referenční
gradient ZJZ-3	-0,15 *	-0,18 **	-0,93 **	-1,03 **
VSV) 4	-0,06	-0,08	-0,55	-0,65 *
5	-0,24 **	-0,12	-1,31 **	-0,76 *
Struktura zaměstnanosti (služby/ostatní)	-0,35 **	-0,25 **	-1,67 **	-1,17 **
Ekonomický agregát na obyvatele	0,23 **	0,05	1,44 **	0,56
Míra nezaměstnanosti		0,00		0,01
Změna v počtech cizinců na obyvatele (1996-99)		0,01 **		0,08 **
Počet zjištěných trestných činů na obyvatele		0,10 **		0,37 **

Nezávisle proměnné zahrnuté do jednotlivých modelů vysvětlují v případech modelů s absolutními počty cizinců jako závisle proměnnými větší část variability než u podílů cizinců na obyvatelstvu okresu. Podobně jako u výše diskutovaných korelací, i zde se faktor sídelní hierarchie (reprezentovaný proměnnou počet obyvatel okresu) jeví být významnější pro absolutní počty cizinců v okresech. Naproti tomu struktura zaměstnanosti je statisticky významná pro obě charakteristiky rozmístění cizinců, nicméně jen u modelů A, ve kterých uvažujeme pouze tři hlavní faktory regionální diferenciací Česka. Pokud však do modelů B zahrneme i další proměnné, význam ekonomické struktury vymizí. Jiná je situace v případě polohy okresu, která hraje signifikantní roli v obou modelech A i B a pro oba typy závisle proměnných. Toto tvrzení pak můžeme zpřesnit na základě vypočtených koeficientů pro jednotlivé kategorie – statisticky významný rozdíl nalézáme zejména mezi první „jihozápadní“ kategorií okresů (zde zvolena za referenční), druhou kategorií (patrně zejm. díky Praze) a dvěma kategoriemi „severovýchodními“. Zajímavou skutečností je, že uvedené regresní modely nedokládají dříve konstatovaný pozitivní vztah mezi celkovou ekonomickou úrovní a charakteristikami rozmístění cizinců, alespoň pokud postihujeme úroveň ekonomiky ukazatelem ekonomický agregát na obyvatele (obdobný výsledek dostaneme i v případě průměrné mzdy). Potvrdil se naopak předpoklad, že korelace míry nezaměstnanosti a podílu cizinců na obyvatelstvu okresu je pouze zdánlivá – ani v jednom modelu se míra nezaměstnanosti nejeví být významná. Naproti tomu dvě

zbylé proměnné, tj. změna v relativních počtech cizinců mezi lety 1996-9 a úroveň kriminality, potvrdily svůj význam v obou regresních modelech.⁶

Závěrečné poznámky

Z hlediska rozmístění cizinců v Česku je zřejmý tzv. východo-západní gradient, kdy intenzita imigrace stoupá od východu republiky směrem na západ, přičemž ale nejvýraznějším magnetem je pro cizince hlavní město Praha se svým nejbližším zázemím (okresy Praha-východ a Praha-západ). Právě Praha a okolí a okresy Cheb, Karlovy Vary, Tachov a Mladá Boleslav představují největší areály koncentrace legálně pobývajících cizinců. Patrná je celková dominance Prahy, ve které bylo registrováno 35 % všech přechodných a 22 % všech trvalých pobytů cizinců. Vrátime-li se zpět k výchozím předpokladům stanoveným v úvodu lze říci, že hypotézu o primárním významu hlavních podmínek regionálně-ekonomické úspěšnosti regionů pro územní distribuci cizinců v Česku, můžeme alespoň z části vyvrátit. Ze třech hlavních okruhů podmínek regionální diferenciaci se v regresních modelech ukázala být významná role polohy okresu (jak pro absolutní, tak i relativní počty cizinců v okresech) a role sídelní hierarchie (ovšem jen pro absolutní počty cizinců). Naopak struktura ekonomiky (struktura zaměstnanosti, ale např. i úroveň zaměstnanosti a nezaměstnanosti) není po uvážení vlivu dalších faktorů statisticky významná. Obdobné konstatování konečně platí i pro ukazatele celkové ekonomické úrovně, alespoň pokud ji postihujeme ekonomickým agregátem na obyvatele či průměrnou mzdou zaměstnanců.

Z ostatních faktorů, jejichž význam jsme v provedených hodnoceních prověřovali, není překvapením zjištění signifikantního pozitivního vztahu mezi rozmístěním cizinců a migrační intenzitou v minulých letech. Naopak překvapením může být zjištění pozitivního vztahu absolutních i relativních počtů cizinců a úrovně kriminality v okresech Česka, který přetrvává i po uvážení spolupůsobení dalších faktorů včetně sídelní hierarchie. Otevřenou otázkou, která se zde nabízí k dalšímu výzkumu tedy je zda a jakými mechanismy je přítomnost cizinců s kriminalitou v okresech spojena.

Literatura

- ALBA, R., NEE, V. (1999): Rethinking Assimilation Theory for New Era of Immigration. In *The Handbook of International Migration: The American Experience*. Hirschmann, Ch. – Kasinitz, P. – DeWind, J. (ed.). Russel Sage Foundation
- BARŠOVÁ, A. (2005): Děti přistěhovalců mají šanci stát se Čechy. *Migraceonline*. <http://www.migraceonline.cz/>.
- BRETTEL, C. B., HOLLIFIELD, J. F. (2000): In *Migration Theory. Talking across Disciplines*. Routledge, New York, London, str. 233.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2004): Geography of post-communist transformation and general cycle of regional development: Experiences of the Czech Republic in a global context. *European Spatial Research and Policy*, 11, č. 1, 7-29.
- DRBOHLAV, D. (2002): Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus on the Foreign Labour Force). *International Migration Review*. Volume 37. Numer 1. p.194-224
- DRBOHLAV, D. (2004): *Migration Trends in Selected EU Applicant Countries: Volume II – The Czech Republic*. IOM. Vienna.
- Cizinci v ČR (2004). ČSÚ, Praha 2005.
- ČERMÁKOVÁ, D. (2002): *Prostorové rozmístění cizinců v České republice a jeho podmíněnosti*. [magisterská práce] Praha, Přírodovědecká fakulta UK. s. 110.

⁶ Podotkněme, že podíl vysvětlené variance by významně zvýšilo zahrnutí dalších proměnných, zejména pak těch, které charakterizují migrační intenzitu okresů. Předpokládáme ovšem, že tyto proměnné by byly z podstatné části duplicitní, resp. regresní modely by byly nevyváženě specifikovány z hlediska zastoupení jednotlivých faktorů.

- ČERMÁKOVÁ, D. (2005): Prostorové rozmístění cizinců v Česku a jeho změny od 90. let. MKC Praha [http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=237278].
- ČSÚ, www.czso.cz
- HAMPL, M. et. al. (2001): Regionální rozvoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Praha, PFF UK.
- JANSKÁ, E. (2006): Druhá generace cizinců v Praze: příklad dětí z mateřských školek. Geografie-Sborník ČGS, č.2, ročník 111, str. 60-75.
- PARK, R. E., BURGESS, E. W. (1925): The City, Chicago. 51
- SASSEN, S. (2001): The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton University Press. 398.

Autoři děkují GAČR za finanční podporu grantu č. 403/04/P097, výzkumného záměru č. MSM 0021620831 a GAUK č.G/GEO/254/2005.

Summary

The spatial distribution of foreigners in the Czech Republic is rather uneven. There is a so called East-West gradient with the intensity of immigration increasing from eastern parts of the country westwards. The highest concentration of foreigners is, however, in the capital city of Prague (both in absolute numbers and relative proportion to Czech population) along with its neighboring districts (Prague East and Prague West). Within this region there are 35% of all temporary stay and 22% of permanent stay foreigners registered in the country. Prague together with the north-western districts of Cheb, Karlovy Vary, Tachov, and Mlada Boleslav are the areas where foreigners are mostly concentrated.

In the analytical part of the paper we have tried to assess the determinants of the spatial distribution of foreigners. The geographical position of districts (both for absolute and relative numbers of foreigners) and the factor of settlement hierarchy (only for absolute numbers of foreigners) have been found significant in our regression analysis. On the contrary, other general determinants of regional development such as the employment structure, the level of unemployment, but also the aggregate economic level have not been found statistically significant when controlling for other factors (such as for the position of districts in the Czech settlement hierarchy). In addition, unsurprisingly, the variable of migration intensity in previous years has been found significant and the same holds, more surprisingly, also for the level of criminality. However, the relationship between the regional intensity of criminality and the spatial distribution of foreigners cannot be verified by this extensive statistical analysis; this remains an important question for future research.